

Esc de d'óve ori in septemana:
Joi-a si Domineo'a.

Pretiuu de prenumeratiune:

pre anu intregu	6 fl. v. a.
„ diumetate de anu	3 fl. v. a.
„ patrariu de anu	1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu	9 fl. v. a.
„ diumetate de anu	4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésea.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 160 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl., éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuu publicatiuniloru se se anticepe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALE.

Essamenulu de calificatiune invetiatorésca se va incepe marti in 28. noemvre a. c. stilulu vechiu.

Acést'a se aduce la cunoscinti'a respectiviloru invetiatori. Aradu, 7. noemvre 1872.

Dr. Paulu Vasiciu.

Dr. Atanasiu Siandoru.

PARTE NEOFICIALE.

Cum poti deveni pedagogu bunu?

Cu invetiatur'a! Asia este, cà de invetiatura ai lipsa la t'óta intemplanca; de óra ce nu se póte ca cineva se se prinda de unu lucru, despre care n'a mai auditu si nu scie cum trebue lucratu; cu alte cuvinte: Nu póte cineva incepe prass'a, pana ce nu are teori'a.

Dar invetiatur'a nu e de ajunsu ca se-lu. faca pre cineva pedagogu bunu. S'ar insielá fórté celu ce ar crede, cà din carti multe va se adune multe invetiaturi, si acestea apoi, de voia de nevoia, ilu vor iscusí.

Nu invetiatur'a cea multa te iscusese, ci invetiatur'a cea bine petrunsa, bine intielésca, fie chiar mai putiena. Fórté nimeritu ni spune acést'a proverbíulu romanescu: „La unu sacu de invetiatura, trebuesce unu caru de minte.” Dar cum se petrundi si se intielegi bine, ce ai invetiatu? Éca asia: Fiindu cà pedagogí'a se baséza multu pre viéti'a sufletésca a omului, pre psicología, invétia de la tine insu-ti, prin aducerea a minte despre tineretiele si despre verst'a ta de baiétu, cum s'a inceputu in tine viéti'a sufletésca, cum ai ajunsu se scíi cà tu esisti si traesci? cum ti s'a desvoltatu consciinti'a propria? cari erau inclinatiunile si poftele tale? de ce te temeai séu rusinai? ce te putea direge? Respunsulu, ce ti-lu vei dá la aceste intrebari, are se-ti fie de invetiatura si de indreptare; de dupa acél'a vei procede pururia candu vei judecá despre alte fíntie omenesci si despre desvoltarea loru. — De câte ori poti si ai timpu, te retrage in linisce, si de acolo privesce si judeca despre faptelebaiet iloru, despre cugetele si vorbele loru.

Astu-feliu poti invetiá psicología, carea e partea cea mai grea a pedagogíei. Candu ai invetiatu acést'a, ti-ai pusu temeíulu ca se poti deveni unu bunu pedagogu.

Intr'acést'a invetiatura te vei ajutá fórté multu, daca privirile, bagarile de séma, adeca observatiunile, nu vei incepe a le face la baietii altor'a, ci la fíii tei proprii, cari sunt sangele teu, carnea ta si spiritulu teu, la cari prin urmare poti face observatiunile mai cu atentiune, interesu si scrupulositate. — Ceea ce scíi despre tine, vei vedé in fíii tei, si acést'a te va convinge apoi atátu de tare despre sciinti'a ta, in cátu nu vei pregetá se o aplici si la baietii altor'a, si vei dobandí rezultate bune. Urméza de aci cumca aceia potu invetiá mai bine psicología, si prin urmare aceia potu fi mai buni pedagogi, cari au fíii loru proprii. Cu alte cuvinte: invetiatoriulu insuratu si cu familia, e mai bunu pedagogu de

cátu celu neinsuratu. Acést'a este degiá o afirmatiune vechia in literatur'a pedagogíei. Consistoriulu nostru din Orade dorindu, intru interesulu sciintiei si alu practicei, a se convinge despre adeverulu acelei afirmatiuni, a si dispusu in 1871. ca in datele statistice despre starea si sporiulu fie-carei scoli, se se arete cu de a menuntulu si starea familiaria a invetiatoriului, si din aceste date s'au convinsu cumca de rugule (permitiendu-se cà fie-care regula are si câte o esceptiune) invetiatorii insurati si cu familie au facutu sporiu mai mare cu scolarii, de cátu cei neinsurati.

Caus'a scóleloru romane ort. din orasiulu Aradu.

Publicámu d'óe acte, a nume: 1. unu estrasu din protocolulu universitatei orasiului Aradu, prin care s'a comunicatu comunitatei romanesci ort: cumca orasiulu nu mai vre se-si satisfacsa detorintieloru sale fatia cu scólele rom. ort. (insemnámu cumca in acea siedintia la orasiu, romanii si serbii n'au participatu cà n'au vrutu) si 2. apelatinnea comunitatei romanesci ort., compusa de dlu Demetriu Bonciu advocatu si deputatu, in contr'a hotaririi acesteia a orasiului.

I. Estrasu din protocolulu orasiului Aradu.

4185/1765. 1872.

S'a cetitu propunerea urmat'oria a membrului de comitetu b. Béla Bánhidu, facuta in adunarea genarala din lun'a lui septembrie a. cur.

Considerandu cumca orasiulu Aradului impartasiesce pre unele scoli confessionale la ajutorie mari anuale, fora ca prin organele sale proprie se se póta convinge despre starea si spirítulu acestoru scoli;

Considerandu cumca orasiulu Aradului prin acestu ajutoriu: de a dreptulu innaintéza interesele confessionali cari sunt de totu in contradicere cu progressulu;

Considerandu cumca acea suma, ce se dà in fiecare anu scóleloru confessionali, ar folosi causei scolare proprie a orasiului;

Considerandu cumca starea materiala a orasiului nu-i permite, nici chiar pentru scopuri de instructiune populara; — ca se maréca bugetulu si se inmultiéscsa sarcinele preste mosura;

Considerandu cumca orasiulu, intru intielesulu legii de instructiune din 1868. este detoriu a creá unu fondu scolaru;

Considerandu cumca intru intielesulu legii de instructiune din 1868. orasiulu Aradului este detoriu a se ingrigí pentru infiintiarea de scoli superiori ale invetiamentului poporalu, si cà aceste scoli, precum se sporescu clasele, vor pretinde sacrificie totu mai mari, cu atát'a mai vertosu cáci statulu, abia credemu cà va fi aplecatu se ni dee ajutoriu materialu, daca va audí despre generositatea orasiului Aradu fatia cu acele scoli, la cari nu se intinde influinti'a si jurisdictiunea scolaru a sa;

Considerandu in fine cumca orasiulu Aradului este chiamatu mai vertosu dintre orasiile de pre siesulu Ungarei, ca se innainteze instructiunea populara, se essileze din scoli spiritulu confessionale, deci propune ca orasiulu Aradului, innaltandu-se la culmea adeveratului liberalismu si a bunej judecari despre pretensiunile timpului, se pronuncie cumca: de la acele scoli confessionali, cari pana acum au fostu partasie la ajutoriulu orasiului, daca pana in 1. octobre 1873. nu se vor dechiará de scoli comunale, de la acést'a di in colo li va detrage ajutoriulu.

S'a decisu

Propunérea, votandu-se despre ea, s'a primitu cu mare majoritate de voturi.

Pentru cà univarsitateá orasiului Aradu, intru intielesulu legii de scóla din anulu 1868., este det'oria se creeze fondu

colaru, se-si sporésca, de dupa recerintia, scólele sale proprie comunale, se se ingrigésca de infintierea de institute superioare pentru invetiamentulu popularu, care din anu in anu va pretinde totu mai mari sacrificie din cass'a comuná a orasiului;

pentru cá orasiulu nu póte ajutá de cátu scoli de acelea, cari nu au caracteru confessional; séu daca ajuta un'a scóla confessionala, atunci in proportiune ar trebui se le ajute tóte, ceea ce in Aradu, precum se scie, nu se intempla, fiindu cá israelitii nu capeta nimica de la orasiu, éra daca in proportiune ar ajutá tóte scolile confessionali, orasiulu ar fi silitu se neglige caus'a propriiloru sale scoli comunali, ceea ce este in contradicere cu liter'a chiara a legii, éra starea materia a orasiului nu-i permite — fie chiar pentru scólele de instructiune populara — se urce fórtu bugetulu si se sporésca sarcinele preste mesura;

pentru cá orasiulu nici mai nainte nici acum'a, n'a insarcinatu pre locuitori cu o contributiune anume pentru scóla, si atátu scolile sale comunale cátu si scolile confessionali le sustiene si ajuta din contributiunea comuna, si astu-feliu are dreptu ca se retraga ajutoriulu de la tóte acele scoli, la cari nu se intinde influint'a si jurisdictiunea scolara a sa: deci in urmarea acestor'a, decisulu adunantiei gnnerali a orasiului din 19. ianuariu 1870. nr. 270/3, prin care s'a votatu scoliloru confessionali ajutoriulu de care s'au bucuratu pana acum'a, prin acést'a se scóte din validitate, si de la tóte acele scoli confessionali — cari in decursu de siese luni de la inmanuarea acestei decisiiuni, nu se vor dechiará de scoli comunali — incependu cu 1. octobre 1873. li se detrage ajutoriulu in bani si in naturalie si folosirea edificieloror orasiului ce le-au incuviintiatu citatulu decisu alu adunantiei generali, incéta folosirea salarielor si usufructulu.

Despre acést'a se se incunoscintizez scaunulu scolare alu orasiului Aradu, administratorulu plebaniei locali romano-catolice, comunitatea gr. ort. romanésca, comunitatea gr. cat., comunitatea gr. ort. serbésca, pastorulu reformatu, evangelicu, si Josifu Hirschmann ca directoru alu scoliloru israelite, si esactoratulu.

Din adunanti'a generala a universitateri orasiului lib. reg. Aradu, tienuta la 9. octobre 1872.

Publica: Colomanu Institoris, m. p. protonotariu.

2. Apelatiunea comunitatei romanesci ort.

Onorate Domnule Consule alu Orasiului!

Comunitatea bisericésca a romaniloru ort., se vede silita ca in restimpulu legalu de 15. zile se se folosésca de apelatiune in contr'a decisiunei vatematórie ce universitatea orasiului lib. reg. Aradu, a adus'o in adunanti'a sa generala din 19. octobre a. c. sub nr. 4185. in caus'a detragerii ajutoriului de pana acum'a de la scólele confessionali. Te rugámu onorate dle Consule! ca se binevoiesci a asterne la inaltulu ministeriu reg. ung. de cultu si instructiune acést'a apelata, dimpreuna cu numit'a decisiiune, cátu si actele de mai nainte ce se referescu la acést'a cauza, si a nume: decisiiunea adunantiei generali a orasiului din 1870. nr. 270/3.

Motivele apelatiunei nostre sunt acestea:

Candu legelatiunea, in legea ce au adus'o pentru instructiunea poporului, pre langa crearea principiului de scoli comunali, a lasatu libertatea scóleloru confessionali; cáci n'au voitu se vate me drepturile si datinele traditionali ale singurateciloru confessiuni, ci-a luat in consideratiune relatiunile singuraticeloru tienuturi din tíera si ale singuraticeloru comunitati, mai departe a consideratu datinele si drepturile impreunate cu acestea, cari sustau de sute de ani, si au contribuitu la pacea de astadi intre cetatienii de feliurite confessiuni si feliurite nationalitati.

Acestu spiritulu de o prevedere intielépta si drépta, se manifestá in partea a dó'a din §. 25. alu legii de instructiune publica, de dupa care, in privinti'a acoloru scoli confessionali degiá esistinti, cari pana acum'a s'au sustienutu din averea si din venitele comunale, s'a lasatu respectivei comuni libertatea de a sustiené si mai departe acestu' usu; — comunitatea bisericésca a romaniloru gr. ort. nutresce convingerea aceea, cá legelatiunea la face rea amintitului §. 25. de o parte neaflandu cu cale a pronuncí in modu demandativu sustienerea usulu de pana acum'a, ca nu cumva singuraticele comune, indetorate fiindu a sustiené neconditionatu usulu de pana acum'a, se dee favoru desclinitu minoritatei locuitoriloru, séu unei parti séu clase, spre daun'a comunei intregi si spre imposibilitatea desvoltarii instructiunei publice, — de alta parte a aflatu de lipsa se-i lase comunei libertatea in asta privintia: pentru ca acele comune de feliurite confessiuni si nationalitati, in cari usulu de pana acum'a si statulu quo, ce l'a gasitu legea la nascerea sa, este o basa a pacii între cetatieni, se nu fie silitu a turburá acestu status quo, care conformu recerintieloru si relatiuniloru locali, este bas'a pacii si a indestulirii recipróce.

Astu-feliu de usu, astu-feliu de status quo, a gasitu legea de instructiune si in orasiulu lib. reg. alu Aradului, de dupa care, de candu ómenii si-aducu a minte, cetatienii de feliurite confessiuni si feliurite nationalitati ce locuescu in acestu orasiu, de o potri va tragu folóse din posesiunile orasiului si din alte venit comuné, si de o potri va contribuescu a se acoperi deficitulu, ce nu se implinesce din venitele orasiului; din venitele averii si ale drepturiloru orasiului si din contributiunea comuna ce supliniá deficitulu, nu numai s'au ajutoratu, ci s'au sustienutu tóte scólele poporali esisstinti in orasiu, — numai scólele israelitiloru erau exceptiune, cari pururia insisi au sustienutu institute proprie de invetiamentu.

Amintiti'a adunantia generala a orasiului, ce s'a tienutu in lun'a lui ianuariu 1870., pre candu s'a consultatu despre essecutarea articolului de lege XXXVIII. din 1868. referitoriu la instructiunea publica, avea degiá o propunere, ca scolile ce pana atunci le-a sustienutu orasiulu, se le dechiaré de comunale, inse adunanti'a generala de atunci respective representanti'a orasiului luandu in consideratiune cercustantie si relatiunile locali, avendu drépta privire la proportiunea numerica a locuitoriloru de feliurite confessiuni si nationalitati, desclinitu privindu usulu seculariu in privinti'a scoliloru, carele nici odata n'a datu ansa la turburarea contielegerii pacice si fratiesci, — neperdiendu din vedere cumca locuitorii cari voiescu sustienerea scoliloru confessionali si a nume cei greco-orientali sunt cam a patr'a parte din poporatiunea intréga, 7—8000 de locuitori, si pentru instructiunea in propri'a loru religiune si in limb'a nationalitatei loru proprie sunt asisderia indreptatiti ca din averile comune ale orasiului se pretinda acea suma mica, ce este de lipsa pentru sustienerea scólei loru, precum pretindu cea lalti locuitori ai orasiului de alte confessiuni si nationalitati, — mai departe considerandu si aceea, cumca si scolile comunale se sustienu nu numai din contributiunea comuna ci si din venitele acoloru averi comunale, la cari fiecare cetatiénu, de veri ce confessiune si nationalitate, are dreptu egal, si cumca ajutoriulu, datu pana acum scoliloru confessionali, abia face suma mai mare, de cátu ce ar fi ceea, carca s'ar detrage de la scolile comunale, dupa ce confessiunii s'ar separá de acolo si ar contribuí numai pentru scólele loru proprie, — si in fine esperiandu iritatiunea, ce numit'a propunere a casiuatulu in partea cea mare a poporatiunei orasiului, — a sciutu judecá cu pricepere matora cumca, o nóua sistema, contraria cu unu usu secularu, nici atunci nu este cu cale a se introduce intr'unu modu pripitu, candu togm'a s'ar dovedi cá este sistem'a cea mai buna, — pre candu din contra, daca acea sistema s'ar poté peface, cu timpulu, in pretensiunea epócei, s'ar poté essecutá pururia fora greutate si fora de opunere, — a aflatu cu cale si de folosu, ca in consonantia cu dreptulu ce l'au permis §. 25. alu legii de instructiune prin hotarirea de sub nr. 270/3. din 1870. se pronuncésca si se decida ca: „in privinti'a ajutorarii scóleloru confessionali, déca numai vor corespunde recerintieloru din lege, se se sustiena usulu de pana acum'a.“

Inse representanti'a de acum'a a orasiului le-au delaturatu aceste tóte, si fora ca se fie avutu ansa cumca dóra nu s'au tienutu conditiunile din decisiiunea de sub nr. 270/3. din 1870. in urmarea unei simple propuneri, silitu, pre motive ce nu corespundu adevérului si realitatii, cu o trasura de péna a nimicitu decisiiunea de mai nainte a reprezentantiei, carea s'a basatu pre o consideratiune matora si bine intielésca a tuturor relatiuniloru locali, si astu-feliu acést'a hotarire contraria de acum'a detrage, incependu cu 1. octobre 1873., de la esistinti'a scoliloru confessionali ajutoriulu a anualu.

Acést'a decisiiune nóua nu este de folosu cu privire la relatiunile orasiului Aradu, cu atát'a mai vertosu nu este cu tactu, nici pentru naintarea instructiunei publice nici pentru intarirea pacii si a liniscei între singuratecii locuitoru ai orasiului; pentru cá prin acést'a se nasce in locuitorii orasiului o consciintia, ce pana acum nu s'a manifestatu defeliu, adeca *consciint'a separatiunei*, a *desclinirei*, consciint'a de *eschisi din drepturile comune*.

Pana acum, scolile populare ce le-a sustienutu orasiulu Aradului, nici n'au avutu propriaminte unu caracteru marcatu, tóte scolile populare s'au recunoscutu de scoli ale orasiului, — numai aceea au fostu desclinire in scoli: cumca cea mai mare parte au fostu scoli unguresci, in 4 scoli s'au propusu romanesc si in 1 serbesce, si limb'a instructiunei érá limb'a poporatiunei din respectiv'a parte a orasiului.

Pana acum s'au sustienutu acestu status quo, pentru cá desí in 1870. cea mai mare parte a scóleloru s'a dechiaratu de comunale, totusi respectivii locuitori singurateci ai orasiului n'au fostu avisati ca prin contributiune desclinita se sustiena scolile lor, si prin urmare nu s'au nascutu intrensi temerea si prepusul cumca, cu denegarea evidinte a dreptului si a ecitatei, in

privinți'a sustinerii scoliloru loru vor fi eschisi de la venitele comune de dupa averile comunei, ce li competu si loru de o potri va cu celor'a lalti.

Asia este, si o potemu marturisi cu sinceritate si consciintia deplina, cumca in locuitorii orasiului ce apartienu la comunitatea bisericesca a romaniloru ort., candu au auditu despre acea decisiune vatematória, s'au nascutu acea intrebare, purcésa din consciintia de dreptu, că: óre densii n'au contribuitu togm'a ca ceia lalti, ba—cu privire la posesiunile loru de pamentu — inca mai multu, candu s'au rescumperatu de la Camer'a reg. posesiunile orasiului, pasculu si regalele? si că óre densii numai pentru aceea au contribuitu, cu sume mari si cu sacrificie, la eliberarea orasiului, pentru ca acum se fie eschisi din drepturile castigate cu sacrificie? Si acésta intrebare neliniscitória, ce de sine se ivesce, nici nu este fora de temeiu: pentru că togm'a din pamentulu rescumperatu cu banii loru, si respective din pascu, spre miciorarea posesiunii togm'a a acelu locuitoru s'au separatu mai multe sute de holde si s'au esarendatu spre scopulu scólei si alu instructiunii, — si pre candu se esecuta acésta despusetiune, fórte daunósá pentru densii ca plugari si prasitori de vite, si se detrage de la scólele loru inca si acelu ajutoriu micu de câte-va mii de florini, potu óre stá si privi cu inim'a liniscita cum se sustienu si se radica scoli nóue pentru invetiamentulu baietiloru celor'a lalti locuitoru, pre candu densii remanu eschisi de la venitele comune spre acéla-si scopu.

Cumca in ce proportiune numerica sunt spesele (cari se dau din venitele comune ale averiloru si ale drepturiloru orasiului, câtu si din contributiunea pentru suplinirea sumei ce nu se ajunge din venite) scóleloru comunali catra mica sum'a ce pana acum s'a datu in tipu de ajutoriu scoliloru confesiionali, invederéza din bugetele orasiului, si anume:

In anulu 1872 s'au preliminaru pentru sustinerea scoliloru comunali 23.300 fl., éra in 1873 s'au preliminaru 28.000 fl.,

Din contra, pentru cele 5 scoli ale romaniloru si serbiloru gr. ort., de mai mult ani, si acum'a inca, s'au indatinatu a se preliminar: pentru cortelu 360 fl., pentru salariile aloru 5 invetiatori 2,500 fl., asia-dara-de totu nu face sum'a de 3000 fl.; — daca vom confrontá aceste sume, invederéza de sine inspaimentatória mesura a nedreptatii si neecitatei, invederéza si aceea, cumca motivele numitei decisiuni vatematória nu sunt intemeiate si nu sunt confórme relatiuniloru factice, pre câtu sunt inspirate de netolerantia, de ura si de intentiunea de a apesá confesiunile.

Despre tóte acestea se póte convinge Inaltulu ministeriu reg. ung. daca va demandá se i se astérna preliminariele orasiului.

Dar pana a nu intrá in combaterea argumintelor decisiunii vatematória si in demonstrarea neconvenintiei aceleia, suntemu siliti a trage la indoiéla din punctu de vedere juridicu cumca adunanti'a generala a orasiului, dupa cele premerse ar fi avutu dreptu se aduca acea decisiune vatematória, si a nume:

In lun'a lui ianuaru a anului 1870. cu ocasiunea introducerii legii de instructiune, deci dara atunci, candu pre bas'a legii s'ar fi pututu atacá usulu de mai nainte, adunanti'a generala a orasiului, legala si constitutionala, pe bas'a dreptului seu din §. 25. a decisu, că orasiulu sustiene usulu in privinți'a ajutorarii scóleloru confessionale, le va ajutorá si mai departe pana ce acelea vor corespunde recerintieloru legii.

Acésta decisiune capetandu deplina putere de dreptu, noi — abstragendu de la usulu secularu de mai nainte — prin acésta decisiune, adusa pre bas'a legii si la introducerea ei in viétia, am dobanditu unu dreptu, aceea decisiune a devenitu obligatória si pentru noi si pentru orasiu, pana candu se vor pazi conditiunile croite; deci orasiulu n'au avutu dreptulu si nu-lu póte avé ca acésta decisiune a sa, se o schimbe unilateral-minte, pentru că:

Jurisdicțiunea, desí póte se schimbe pre cale constitutionala decisiunea adusa de ea, dar acésta n'o póte face jurisdicțiunea ca atare de câtu numai in causele ce se referescu la propriiele sale relatiuni si interese, dar nu in cause de acelea, candu prin hotarirea de mai nainte singuratecii séu o parte a locuitoriloru orasiului au castigatu degiá drepturi si au intratu in posesiunea loru; — pentru noi inse togm'a acést'a e casulu acum'a, si acésta decisiune vatematória s'au adusu acum cu atât'a mai vertosu pe nedreptate si unilateral-minte, cu câtu noi ca confesiune prin decisiunea naltiatá la validitate de dreptu am castigatu dreptu facticu, carele nu se póte luá de la noi numai asia unilateral-minte, fora ascultarea si invoierea nóstra, — numai pentru că asia li place unoru oratoru conducatori de astadi, — deci acea decisiune vatematória este nevalida si din punctu de vedere juridicu.

Revenindu acum la combaterea argumintelor decisiunii

vatematória si la demonstrarea neconvenintiei aceleia, suntemu siliti a dechiará cumca o parte din acele arguminte, contine nisce afirmatiuni, contrarie adevérului, si a nume:

Inainte de tóte cauta se protestámu in contr'a acelei afirmatiuni, casí cum orasiulu Aradului ar fi sustienutu séu ar sustiené scolile comunali séu confessionali din contributiunea comuna; — pentru că se scie de comunu cumca spesele sustinerii scóleloru s'au cumulat cu spesele administrative si alte spese ale orasiului, astu-feliu sunt cumulate si acum'a, pe cont'a aceluor venite, cari incurgu din venitele comune ale orasiului, éra deficitulu — carele se acopere prin contributiuni comune — este casiu-natu nu numai de scoli, ci de necesitatile generali ale orasiului.

Puntulu primu din argumentatiunea decisiunii inca se baséza pre unu calculu smintitu, pentru că: sum'a de ajutoriu, ce voiesce se o detraga de la scolile confessionali, de feliu nu va puté acoperi lipsele scolare, ce se insira in acestu punctu, pentru că in casulu nesperatu alu incuviintiaru hotaririi vatematória, confesiunile pretindendu aplicarea §-lui 36. din legea de instructiune, de buna séma că sum'a ce confessionalii contribuescu la sustinerea scoliloru comunali va fi mář mare de câtu sum'a ce s'a datu pana acum'a anual-minte pentru sustinerea scoliloru confessionali, deci suntemu deplinu convinsi cumca prin acésta despusetiune scólele comunali n'ar castigá nici unu folosu materialu.

Ce se atinga de alu doile punctu alu argumentatiunii, nici acéla nu are atât'a importantia câtu i atribuesce argumentatiunea, pentru că: desí este adevératu cumca israelitii sustienu ei insisi scolile loru, dar daca acestia togm'a ar pretinde ajutoriu de la orasiu pre bas'a §-lui 25, nu potu se pretinda de câtu a nume pentru scolile loru populare, nu inse pentru sustinerea scóleloru loru reali si cetatienesce de mai multe clase ce sustau acum'a; mai luandu in consideratiune numerulu celu micu alu israelitiloru, in proportiune abia ar capetá 1000 fl. pentru ajutorarea scóleloru loru populare, pre candu acést'a din contra s'ar paralisá prin separarea contributiunii acestor'a de 5 %.

Bate la ochi cumca adunanti'a hotaritória numesce de sacrificie mari ajutoriulu celu micu datu scóleloru confessionali, pre candu, de câte-va ani, din venitele comune ale orasiului si din contributiune a cumperatu mai multe si mari edificie pentru scolile comunali, la cari s'a intrebuintiatu unu capitalu cam de 40.000 fl. si la care am contribuitu si noi, — noi, pre cari acum'a adunanti'a hotaritória vré se ne isgonésca si din edificiele nóstre scolare ce potu se ajunga câte-va sute de florini.

In fine nici punctulu anteu din motivarea Decisiunii nu se póte justificá, pentru că: spesele ce s'au intrebuintiatu pana acum'a la ajutorarea scoliloru confessionali, nu impedece de feliu crearea fondului scolare, pentru că acést'a si altminte se creéza din posesiunile de pamentu ale orasiului, ma spre scopulu acést'a s'au si separatu o parte din pasculu comunu si s'au datu in arenda.

Peste totu, intrég'a motivare a Decisiunii este atâtu de nebasata, compusa din argumentatiuni atâtu de silitu, in câtu se póte cunósce din sirele ei, cumca la facerea acestei Decisiunii respectivii n'au fostu condusi de convingerea despre adevérulu argumentatiunii, ci s'au condusu de ura catra confesiuni si nationalitati, — acésta convingere si afirmatiune a nóstra o adevéresce preocupatiunea, ma ur'a, ce propunatoriulu a manifestat'o in argumentatiunea sa in contr'a confesiuniloru.

Din tóte acestea innaltulu Ministeriu reg. ung. de culte si de invetiamentu publicu va binevoi a intielege si a judecá cu intieptiune in ce sta caus'a scóleloru carea acum s'au sternitu de nou in orasiulu Aradului si care e preocupatiunea ce se manifestá din hotarirea acea vatematória; — mai departe va binevoi a se convinge cumca acésta Decisiune vatematória nu póte stá nici din punctu de vedere juridicu, pentru că e in contr'a unei hotariri de mai nainte ce s'au adusu in acésta cauza pre cale legale si constitutionala; — si pre bas'a acestor'a, cu deplina stima ne rugámu de innaltulu Ministeriu reg. ung. de culte si de invetiamentu publicu ca se binevoiésca a nimici acésta Decisiune vatematória a orasiului, si a demandá se se sustiena in validitate citat'a decisiune din anulu 1870. de sub. nr. 270/3.

Éra in acelu casu nesperatu, daca Innaltulu ministeriu reg. ung. de culte si de invetiamentu nu ar lecuí, séu nu ar poté se lecuésca vatamarile si apesările ce ni se facu in privinți'a scolaru, si in contr'a cererii si rugarii nóstre umilite din acésta apelata ar intari totusi decisiunea vatematória a orasiului; pentru acestu casu ne sentimu siliti se descoperimu aceea hotarire a comunitatei nóstre bisericesce, cumca membrii comunitatei nóstre bisericesce intre tóte cercustantiile vreu se sustiena scolile loru confessionali, deci cu onóre ne rugámu de Innaltulu ministeriu reg. ung. ca pentru casulu amintitu, dar nesperatu, se binevo-

ésca a îndrumá jurisdicțiunea orasiului Aradu, ca intru întiele-
isulu §§-loru 35. si 36. din legea de instructiune, spesele pentru
sustenerea scolilor comunali separandu-le din preliminarulu
speselor comune ale orasiului, acele spese se se acopera numai
din contributiunea acelor cetateni cari nu contribuiescu la sus-
tinenerea scolilor confessionali, dar se nu se acopera din venitele
averiloru si bunuriloru orasiului, cari ni competu si nóa de o
potriua cu celor'a lalti, protestámu cu resolutiune in contr'a
aceleia, ca averile si bunurile orasiului ce noi si parintii nostri
le-am castigatu si le-am rescumperatu cu sacrificie grele, se se
folosésca acum'a, cu eschiderea nóstra, numai pentru sustinerea
scolilor comunali. —

Suntemu cu onóre

In numele comunei bisericesci a romaniloru ort.:

Joane Ratiu m. p.
presedintele comunei bis.

Demetriu Jorgoviciu m. p.
epitropu alu com. bis.

VARIETATI.

— *Umblarea prunciloru la scóla, cum se priveghiéza in Scoti'a?*

Fiindu cá legea a introdusu invetiamentul obligatoriu, si asia
fie-care parinte este detoriu se-si dee fiulu la scóla, consiliile
scolare grigescu cá legea se nu remana litera mórtá pre carthia,
çi se se si essecute. Spre acestu scopu, fie-care consiliu scolare
isi tiene unu diregatoriu, carele nu are alta de lucru de cátu
umbla prin comune a insemná numele si locuinti'a acelor pa-
rinti cari nu-si dau pruncii la scóla. De alta parte insémna nu-
mele prunciloru din vers'a obligata, cari nici' pana acum'a nu
capeta instructiune elementara. Candu se aduna consiliulu, totu-
de-un'a diregatoriulu scie se astérna raportu completu despre
frecuentatiunea scolara. Consiliulu citéza naintea sa pre parintele
negliginte. **Daca** nu se infacisíéza, ilu aréta procurorulu de comi-
tatu care l'acusa la judele cercuale si cu procedura scurta se
pedepsesce la 20 silingi, séu 14 dile de inchisóre. **Daca** respecti-
vulu nu se indrépta, in decursu de 3 luni este citatu si pedepsitu
de 3 ori. Acésta procedura regulata, punctuala si scurta, a umplutu
de baieti scolile Scotiei.

Concursu.

Se deschide pentru ocuparea statiuniloru invetiatoresci
din inspectoratulu Cefei, in comitatulu Bihoru protopresv.
Oradii-Mari.

1. **Cefa**, cu salariu anualu 100 fl. v. a. 16 cubule de
gráu 6 orgii de lemne, 2 de paie, $\frac{1}{4}$ sesie de pamentu si
cortelu liberu cu gradina; — Comunitatea in urmarea deci-
siunei consistoriale din 2. oct. a. c. va avé a respunde din
salariulu fiitoriului invetiatoriu, de pe anulu curinte 12. fl.
v. a. 6 cubule de gráu si 3 orgii de lemne fostulu inveti-
atoriu ca diumetate din salariulu ce densulu l'au avutu pana
acuma.

2. **Gepiu**, cu salariu anualu 50 fl. v. a. 12 cubule de
bucate, 3 orgii de lemne, 12 jughere de pamentu, si cortelu
liberu cu gradina.

Doritorii de a ocupá vre una dintre statiunile acestea,
au a-si asterne recursele adornate cu documintele prescise
in statutulu organicu, la subscrisulu inspectoru cercualu de
scóle pana in 10. noemvre st. v. a. c. cáci in 11. noemvre
se va tiené alegerea in Cefa; éra in 13 noemvre st. v. in
Gepiu. — In *Berecheiu*, 29. oct. 1872.

In contielegere cu comitetele parochiale:

Teodoru Papu,

inspectoru cerc. de scóle.

2—3

Concursu.

Se publica pentru vacant'a statiune invetiatorésca dela
scól'a confesiunale gr. ort. romana din comun'a **Nadasiu**,
cerculu Agrisiului, cotulu Aradului, pe langa emolumintele
urmatorie: 150 fl. v. a. 6 cubule gráu, 6 cubule cucuruzu,
15 magi fenu, 12 orgii de lemne din care este de a se in-
caldí si scól'a, gradina de legumi si cortelu liberu, nu altcum
dela fie care inmormentare: mare 50 cr. mica 20 cr.

Doritorii de a recurge pentru acestu postu sunt avisati
ca recursele lor, instruite in sensulu statutulu organicu,
adeca: se produca testimoniulu despre absolvirea celu putinu
aloru 4. clase normale, despre absolvirea cursuriloru peda-
gogice cu succesu bunu, si in fine se aiba esamenulu de ca-
lificatiune; se le trimita ccmitetulu parochialu din **Nadasiu**,
celu multu pana in 21. noemvre st. v. a. c. candu va fi si
alegerea. — **Nadasiu**, la 26. octobree 1872.

2—3

Comitetulu parochialu. In contielegere cu mine:

Joanu Ardeleanu,

inspectoru cerc. de scóle.

Concursu.

Se escrie pentru vacant'a statiune invetiatorésca din
comun'a **Luguzeu**, cerculu Agrisiu, cottu Aradu; emolumin-
tele sunt: 84 fl. v. v. 10 cubule de bucate, 8 orgii de lemne
din care e de a se incaldí si scól'a, gradina si cortelu liberu.

Doritorii de a fi alesi, au a-si trimite recursele lor
provedute cu documintele prescise in statutulu org. celu
multu pana in 9. Noemvre st. v. a. c. candu va fi si alegerea.

Luguzeu, la 28. octobree 1872.

Comitetulu parochialu. In contielegere cu mine;

2—3

Joanu Ardeleanu,

Inspectoru scol.

CONCURSU.

Pentru statiunea invetiatorésca nou infiintata la scól'a
a II-a de intai'a clasa confe. gr. orientala romana din **Cur-
ticiu** ottulu Aradului. protopresbiteratulu Chisi-Ineului, se des-
chide concursu pana in 19 noemvre a. c. st. vechiu candu se
va tiené si alegerea. —

Emolumintele sunt 400. fl. va. a. salariu anualu. 12 orgii
lemne, din care se va incaldí si scól'a, cortelu liberu cu
intravilanu de 800⁰.

Doritorii de a ocupá acestu postu suntu poftiti ase
presentá in un'a din dominecele inainte de alegere, séu in di'a
alegerei, la Sta Biserica pentru asi manifestá desteritatea
in cantare, éra recursele instruite conformu statutulu
organicu, si adresate comitetulu parochiale se le trimita
Inspectorulu cercu. **D. Georgiu Chirilescu** in **Chitichaz**
(Cttulu **Bichisiu**.)

Curticiu in 1. Septemvre 1872.

2—3

Comitetulu parochialu.

CONCURSU.

Se deschide pentru nou infiintiat'a statiune invetiato-
resca din **Serbesci** in cerc. **Beiusiului**.

Emolumintele sunt: 120 fl. v. a, 5 cubule de gráu, 4
stangeni de lemne si dela fie-care ingropatiune cate 20 cr.
v. a.

Doritorii de a ocupá acésta statiune sunt poftiti, ca
recursurile lor adresate comitetulu parochialu cu tóte do-
cumintele necesarie, se le substérna subscrisulu inspectore
in **Baiti'a** (**Rézbánya**) pana in 29. nov. a. c.

Serbesci, 29. octovree.

Comitetulu parochialu:

Nicolau Popoviciu,

inspectorulu scol. cerc.

3—3

2—3

Edictu.

Josifu Deheleanu, nascutu din **Pecica**, carele nainte de
acést'a cu 4 ani si-a parasitu pre legiut'a sa socia **Cornelia**
Frusia din **Aradu** fara a se sci cá unde se afla; prin acést'a
e provocatu: ca pana la finea lui **Januariu** 1873. st. v. se se
presenteze naintea scaunulu protopopescu alu **Aradului**, cáci
la din contra, caus'a divortiala radicata de catra amintit'a
sa socia, si in absentia lui, se va decide in sensulu canó-
neloru santei nóstre biserici.

Datu din siedinti'a scaunulu protopopescu tienuta in
Aradu la $\frac{2}{14}$ oct. 1872.

Joanu Ratiu,

protopopu alu **Aradului**, presiedinte.

Terentiu Ratiu,

notariu scaun.

35/
1872

Concursu.

Renunciandu alesulu invetiatorii, dlu **Paulu Munténu**,
la scól'a elem. conf. din **Zimbru**, — pentru ocuparea aceleia
se deschide nou concursu, pana la finea lui noemvre, pe
langa salariulu, emolumintele si conditiunile publicate in nrii
precedenti ai stimatei foi „**Lumin'a**“

Zimbru, la 29. octovree 1872.

2—3

Comitetulu parochiale. In contielegere cu:

Joane Munténu,

insp. cerc. de scóle.